

Житомирський державний університет імені Івана Франка
Соціально-психологічний факультет
Кафедра соціальної та практичної психології

ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ПСИХОЛОГІЇ ОСОБИСТІСНОГО ЗРОСТАННЯ

Збірник наукових праць викладачів та студентів

Випуск 1

Житомир
Вид-во ЖДУ ім. І.Франка
2015

*Рекомендовано до друку вченою радою
Житомирського державного університету імені Івана Франка
(протокол №5 від 11.12.2015р.)*

Рецензенти:

- С.М. Симоненко** – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри педагогічної та вікової психології Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К.Д.Ушинського
- В.О. Климчук** – кандидат психологічних наук, професор кафедри психології Українського Католицького Університету
- Л.П.Бутузова** – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної, вікової та педагогічної психології Житомирського державного університету імені Івана Франка

П49 Прикладні аспекти психології особистісного зростання. Збірник наукових праць студентів та викладачів. Випуск 1. / За ред. Л.П. Журавльової, Н.Ф. Портницької, Ю.Ю. Дем'янчук. – Житомир, Вид-во ЖДУ імені Івана Франка. 2015. – 130 с.

У збірнику наукових праць «Прикладні аспекти психології особистісного зростання» представлені результати науково-дослідної діяльності викладачів кафедри та результати роботи студентських психологічних гуртків та проблемних груп.

Статті подано в авторській редакції.

ЧИННИКИ ТА МЕХАНІЗМИ ОСОБИСТІСНОГО ЗРОСТАННЯ

1.	Гавриловська К. Психологічна складова нормативно-правової регуляції поведінки особистості.....	6
2.	Дем'янчук Ю. Використання методів арт-терапії у роботі практичного психолога.....	9
3.	Котлова Л. Психологічний аналіз учбових конфліктів.....	11
4.	Котлова Л., Саух Т. Теоретичний аналіз факторів задоволеності шлюбом подружжя.....	15
5.	Кириченко В. Психологія споживчої поведінки.....	17
6.	Кулаковський Т. Формування підприємницьких компетенцій як завдання практичної психології.....	24
7.	Литвинчук А. Місце емпатії в структурі екологічної самосвідомості особистості.....	29
8.	Мазяр О. Психологічний експеримент І.О. Сікорського.....	33
9.	Можаровська Т. Особливості розвитку екологічної свідомості у підлітковому віці.....	35
10.	Фальковська Л. Архетип справедливості в українських казках.....	37
11.	Шмиглюк О., Зарицька Б. Теоретичний аналіз проблеми самосвідомості у психологічній науці.....	40

ОСОБИСТІСНЕ ЗРОСТАННЯ: ВІКОВІ ТЕНДЕНЦІЇ

12.	Гавриловська К., Скрицька К. Чинники формування інтернет - залежності в юнацькому віці.....	43
13.	Гавриловська К., Шаховець Ю. Особливості емоційної сфери дітей з синдром Дауна.....	45
14.	Котлова Л., Бродовська А. Аналіз результатів дослідження прояву шкільної тривожності молодших школярів з різним рівнем навчальної успішності.....	47
15.	Котлова Л., Дідківська В. Зв'язок рівня комунікативності та інтернет – залежності в юнацькому віці.....	49
16.	Кирильчук І. Дослідження ціннісної сфери школярів при переході з молодших до середніх класів.....	51
17.	Кириченко В., Яцинюк Д. Психологічні особливості споживчої поведінки молоді.....	57
18.	Портницька Н., Войцехівська Ю. Гендерні особливості	

	стратегіальних тенденцій розвитку творчих здібностей у молодшому підлітковому віці.....	60
19.	Портницька Н., Долінчук І. Порівняльний аналіз ефективності опитувальників та психосемантичних методів у вивченні образу майбутнього подружнього партнера у юнацькому віці.....	64
20.	Портницька Н., Хомутовська О. Особливості прояву самостійності підлітків залежно від стилю материнського виховання.....	67
21.	Портницька Н., Чупріна С. Образ ідеальної дитини у свідомості батьків підлітків.....	69
22.	Савиченко О., Манілов Ю. Вікові особливості сприймання політичної реклами.....	71

ОСОБИСТІСНЕ ЗРОСТАННЯ: СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ РАКУРС

23.	Весельська А. Вплив особистісних характеристик на розуміння музичних творів.....	75
24.	Гавриловська К., Зверева І. Особливості мотиваційної сфери військовослужбовців.....	78
25.	Гавриловська К., Опанчук Т. Психосемантичні характеристики образу кохання у масовій свідомості.....	80
26.	Гавриловська К., Роїк І. Порівняльний аналіз емоційних станів молодих матерів із різним соціальним статусом.....	83
27.	Котлова Л., Драган С. Аналіз гендерних особливостей ставлення до грошей у студентському середовищі.....	86
28.	Котлова Л., Гарбовська І. Порівняльний аналіз ставлення чоловіків та жінок до поняття «конфлікт».....	88
29.	Котлова Л., Ковальчук В. Динаміка професійної мотивації студентів-психологів першого і п'ятого курсів.....	92
30.	Котлова Л., Ковтун В. Дослідження рівня комунікативної компетентності студентів-психологів 1 та 3 курсу	94
31.	Котлова Л., Осіпчук Л. Дослідження стилів поведінки в конфліктній ситуації в студентів з різним соціометричним статусом у групі.....	98
32.	Кириченко В., Божук І. Ефективність використання елементів еротики у рекламі.....	100
33.	Мазяр О., Міліневська Е. Суперечності між декларованими цінностями та реальною поведінкою студентів гуманітарних спеціальностей.....	102

34.	Савиченко О., Дубова С. Розвиток мотивації досягнення студентів в умовах неформальної освіти.....	106
35.	Тичина І., Листопадська М. Професійний вибір в уявленнях сучасних старшокласників.....	108

ОСОБИСТІСНЕ ЗРОСТАННЯ: ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ДІАГНОСТИКИ ТА СУПРОВОДУ

36.	Гречуха І. Ціннісна підтримка літературно обдарованих старшокласників: на прикладі роботи українських та польських літературних осередків.....	112
37.	Дем'янчук Ю., Шмиглюк О. Структура психологічного портрету дитини у роботі з проєктивними техніками.....	116
38.	Загурська І. Кризові моменти в розвитку самооцінки першокласників.....	118
39.	Кирильчук І., Черняєва В. Психометрична характеристика тесту визначення рівня навчально-пізнавальної активності студентів ВНЗ.....	122
40.	Тичина І., Байдюк А., Жигун Ю., Кухарчук В., Лобода О. Рефлексія досвіду тренінгової роботи з дітьми, що потребують корекції розумового розвитку.....	125

Юлія Дем'янчук

*асистент кафедри соціальної
та практичної психології*

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ АРТ-ТЕРАПІЇ У РОБОТІ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА

На сьогоднішній день, арт-терапія знаходиться в позиції активного розвитку як за кордоном так і в Україні. Цінність цього напрямку полягає в тому, що використання арт-інструментарію можливе при вирішенні діагностичних, корекційних, психотерапевтичних та розвивальних завдань консультативного процесу. Така універсальність напрямку і надає все більшу популярність арт-методам.

Термін арт-терапія (від англ. art – мистецтво; therapy – терапія, лікування) був впроваджений А. Хіллом як спосіб вільного самовираження. Ще З. Фройд писав про те, що внутрішнє «Я» людини проявляється у візуальній формі коли вона малює чи ліпить. Арт-терапія – це метод надання психологічної допомоги клієнтові через творче вираження конструктів внутрішнього світу (художні образи, рухи тіла, голос, звуки, образотворчі матеріали, слова), їх рефлексія і досягнення цілісності [4, 70]. У центрі терапевтичного процесу є особистість, яка прагне до саморозвитку, пошуку ресурсів та розширення діапазону своїх можливостей.

Важливо відзначити, що арт-терапія не ставить за мету розвивати творчі здібності, в тому числі: художні, акторські, літературні, тощо. Цей напрямок орієнтований, в першу чергу, на вирішення психологічних проблем. Оскільки, методи арт-терапії орієнтовані на відображення внутрішнього світу людини, що трансформується у символічні образи або специфічні елементи художньої творчості кожного разу, коли вона спонтанно, не задумуючись пише картини, танцює, слухає музику, створює скульптуру, тощо.

Техніки арт-терапії застосовують у роботі з: самооцінкою, тривожністю, внутрішньо- і міжособистісними конфліктами, агресивністю, страхами, кризовими станами, психологічними травмами, втратами, ПТСР (посттравматичний стресовий розлад), тощо. У роботі з різними запитами застосовують і різні види арт-терапії:

- *ізотерапія (мандало-терапія, терапія глиною, оригамі)* працює з запитом клієнта прикладними видами творчості, такі як живопис, різні види розпису, ліплення, створення образів, що дозволяє усунути бар'єри самоцензури ;

- *музикотерапія* використовує різностильові композиції у роботі з депресивними станами, стресами та порушенням сну;
- *танцювальна терапія* полягає у вираженні власного настрою, емоцій і почуттів за допомогою танцю, що сприяє трансформації поглядів на світ;
- *драмотерапія (ігротерапія, лялькотерапія, піскова/манна терапія)* користується драматичними засобами у роботі з самооцінкою, емоціями, тощо;
- *фототерапія (метафоричні карти, колаж, інсталяція готових знімків, твір з макетів)* працює з готовими зображеннями різної тематики, або створення композиції з окремих образів способом метафор;
- *бібліотерапія (казкотерапія, терапія притчею)* використовує спеціально підібрані тексти з ціллю нормалізації чи оптимізації стану клієнта;
- *маскотерапія* орієнтована на визначення та пропрацювання створеного бажаного/небажаного образу;
- *етнотерапія* дозволяє зануритися у культурні шаблони і архетипи, народні традиції та сценарії і проаналізувати життя через відчуття природного;
- *ландшафтна арт-терапія* використовує об'єкти оточуючого середовища з метою зниження напруги, підвищення самооцінки, розвитку саморегуляції, комунікативних навичок, екологічної свідомості;
- *кольоротерапія* заснована на дії кольорової гами (кольору) на нервову систему людини з ціллю ілюстрації емоцій, почуттів.

Деякі із цих видів арт-терапії прийнято вважати окремими напрямками психотерапевтичної допомоги, а деякі, перебувають на етапі активної розробки.

Всі ці методи арт-терапії мають очевидні переваги перед іншими формами психотерапевтичної роботи, що орієнтовані виключно на вербальну комунікацію [2]. Можна виділити наступні: 1) використання арт-терапевтичних технік можливо з різними клієнтами, незалежно від віку, статусу, досвіду, тощо; 2) ідеальний інструментарій у роботі з клієнтами, які мають труднощі з вербалізацією власних переживань; 3) виступає як засіб встановлення контакту; 4) дозволяють використовувати несвідомі процеси, актуалізувати латентні ідеї і стани; 5) є засобом вільного самовираження і самопізнання; 6) результати творчої діяльності об'єктивно ілюструють настрої, думки і позиції клієнта; 7) така форма

роботи, здебільшого, викликає позитивні емоції, формує активну життєву позицію, впевненість у власних силах.

Список використаних джерел

1. Арт-терапия – новые горизонты / Под ред. А.И.Копытина. – М.: Когито-Центр, 2006. – 336 с.
2. Вознесенська О. Арт-терапія в роботі практичного психолога: Використання арт-технологій в освіті / О.Вознесенська, Л.Мова. – К.: Шк.світ, 2007. – 120 с.
3. Копытин А. И. Основы арт-терапии. – СПб.: Изд-во «Лань», 1999. – 256 с.
4. Фірсова Л. С. Арт-терапія у соціально-педагогічній роботі / Л. С. Фірсова // Вісник Черкаського університету: [зб. наук. ст.]. Вип. 144: Серія Педагогічні науки / М-во освіти і науки України, Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси: Видавництво ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2009. – С. 160–164

Людмила Котлова

кандидат психологічних наук, доцент

ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ УЧБОВИХ КОНФЛІКТІВ

Науковий аналіз подій і процесів, які набувають характеру конфлікту, в останній час стає актуальним. Особливого наукового резонансу проблема міжособистісних конфліктів набула сьогодні у контексті формування теоретичних та методологічних засад нової галузі психології – конфліктології, яка у західних країнах утвердилась вже давно, проте в Україні вона знаходиться на стадії становлення. На цьому новому напрямку дослідницьких робіт виникають питання інтеграції різних наукових підходів, узагальнення емпіричного матеріалу, розробка прогнозів, програм практичних дій, здатних попередити загострення конфліктів, розв'язати конструктивно.

Накопиченні численні дані про причини виникнення, етапи і механізми протікання, шляхи розв'язання різних типів конфліктів (внутрішньоособистісних, міжособистісних, міжгрупових, міжнаціональних) будуть сприяти прогнозуванню, запобіганню чи пом'якшенню, домаганню справедливого розв'язання суперечливих проблем. Конфліктній ситуації легше запобігти, ніж її загасити. Тому наукове розкриття анатомії конфлікту має важливе як теоретичне, так і практичне значення. Дослідження у цій галузі надзвичайно актуальні, особливо зараз, у перехідний період розбудови самостійної Української держави, коли приводів для виникнення конфліктів є чимало.

Збірник наукових праць викладачів та студентів

ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ПСИХОЛОГІЇ ОСОБИСТІСНОГО ЗРОСТАННЯ

Випуск 1

Укладачі Журавльова Л.П., Портницька Н.Ф., Дем'янчук Ю.Ю.

Художнє оформлення обкладинки Кириченко В.В.